

Šilumos ūkio sėkmės formulė

Dr. Ramūnas Gatautis
Doc. dr. Aušra Pažėraitė

2019 m. kovo 25 d.

Vilnius

Lietuvos CŠT evoliucija

- Nuo 1991 m. miestų šilumos tinklai – valstybinės įmonės „Lietuvos valstybinė energetikos sistema“ filialai, 1995 m. – „Lietuvos energija“
- 1997 m. „Lietuvos energija“ žlunga, įkurtos regioninės CŠT įmonės, vėliau savivaldybių CŠT įmonės. Ilgalaikių planų nėra, masinis vartotojų atsijunginėjimas
- 2003 m. Šilumos įstatymas. Savivaldybės nesusitvarko; diskusijos koks monopolis geresnis – valstybinis ar privatus; 14 savivaldybių ilgalaikė CŠT nuoma. Nesėkmė. Nes monopolį reguliuoti ir suvaldyti sunku
- Monopolija reiškia stagnaciją, prastą efektyvumą, nepatenkintus vartotojus
- Nėra konkurencijos → reikia stipraus reguliavimo → stiprus reguliavimas neefektyvus, investicijos neefektyvios arba jų apskritai nėra → CŠT sistemos techniškai ir morališkai degraduoja → rezultatas: nesibaigiantis konfliktas su šildymo dujomis alternatyva, miestai šalia miestų
- Paaiškėja, kad valstybinis monopolinis neveikia, privatus monopolis linkęs piktnaudžiauti, o privačių investicijų į gamybą sulaukti galima, bet teks kurti konkurencinę aplinką

Lietuvos CŠT evoliucijos perspektyvos

Diskusijos ilgus metus

- Nuo 2002 metų keliamas klausimas: „**Ar** apskritai **jmanoma konkurencija** CŠT?“. Atsakymas: Taip.
- 2014 metų klausimas: „**Kur** sukurti Lietuvos CŠT: atgal **j monopoliją** ar tobulinti **konkurencinę** aplinką?“. Atsakymas: tik konkurencija išgelbės CŠT.

Nes:

- didėjantis šilumos vartojimo efektyvumas (pastatų renovacija),
  - tobulėjančios šilumos gamybos iš AEI technologijos diegiamos vartotojo pusėje,
- spaus CŠT šilumos **realizavimą žemyn.**

Lietuvos CŠT evoliucijos perspektyvos

Todėl Lietuvos CŠT perspektyvos variantai:

- arba CŠT sektorius tampa konkurencinis viduje ir kaip pasekmė – konkurencingas išorėje, sulaukia daug investicijų, tampa efektyvus ir patrauklus vartotojams,
- arba „dar geriau“ reguliuojam, efektyvių investicijų trūks, CŠT stagnuos, mokūs vartotojai bėgs į užmiestį ar užsienį...

Konkurencijos tobulinimo CŠT kryptis

Dar 2012 metais buvo iniciatyva* iš esmės patobulinti CŠT veikimo taisykles. Išnagrinėjus elektros ir dujų rinkų evoliuciją, po metus užtrukusių diskusijų VKEKK buvo pristatytas modelis, numatęs:

- aukcionus,
- vienodas sąlygas visiems šilumos gamintojams,
- prekybą elektroninėje platformoje,
- gamybos ir perdavimo veiklų atskyrimą,
- reguliavimo transformaciją nuo ex-ante principo link ex-post,
- ir kt.

Pasiūlyta pilotinį modelį išbandyti Kaune.

Sostinė nepritarė...

*Kauno centralizuoto aprūpinimo šiluma tinklo naudojimo taisyklių (Grid code) derinimo darbo grupė, 2012

Konkurencijos tobulinimo CŠT kryptis

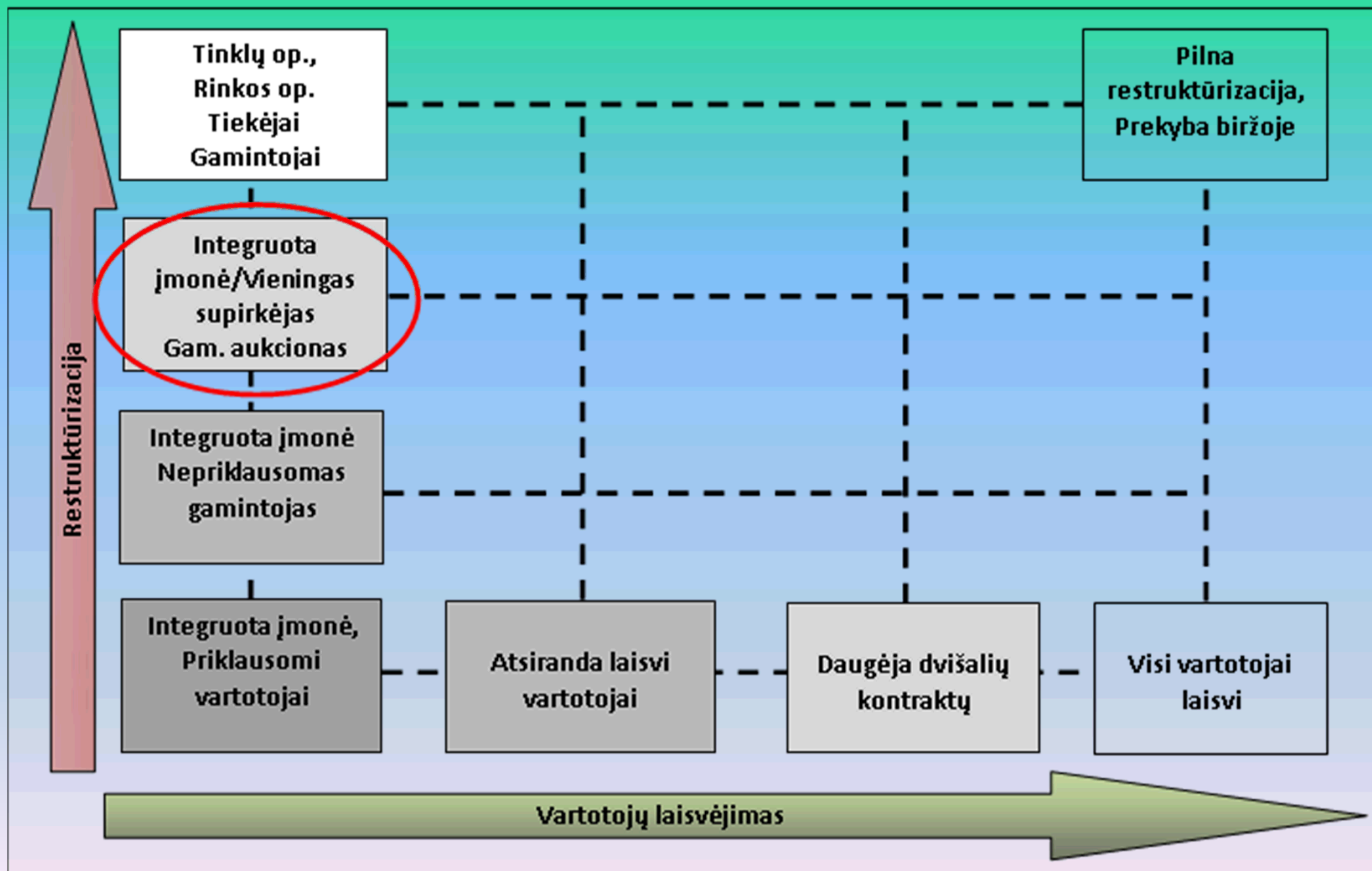
Šiandien – 2019 m.

Sunki evoliucija užtruko 6 metus, bet:

- mėnesiniai šilumos aukcionai vyksta,
- prekyba perkelta į Baltpool'ą,
- suvienodinti prekybos sąlygas visiems gamintojams pavyko, ...

Kas toliau?

KES. Kauno CŠT rinkos struktūros vystymo kryptis

Kas toliau?

Reikia išnaudoti kitų energetikos sektorių patirtį, o ne „išradinėti dviratį“

- Aukcionų tobulinimas:
  - Prekybos produktai
  - Aukcionų dažnis
- *Unbundling*:
  - Ten kur tai verta daryti
  - Tik taip sprendžiama **sisteminė bėda**: kol vienas rinkos dalyvis apima ir konkurencinę (gamyba) ir monopolinę (perdavimas) veiklas, tol nenumaldomai bus poreikis **kryžminiam subsidijavimui**, t. y. kelti išlaidas nuo gamybos ant perdavimo. Taip mažinamas konkurencijos efektas, iškraipomos konkurencijos sąlygos, **nukenčia vartotojai**

Šiaip jau po „Būtinojo gamintojo“ skraiste ir galima įžiūrėti siekį „legalizuoti“ tas kryžmines subsidijas...

Ramūnas.Gatautis@Lei.lt

Pastabos apie „būtinojo gamintojo“ idėją

- Neaišku, kas gi ta „būtinoji gamybos galia“, kas ir kaip ją nustato, kas atsakingas jei ji nustatyta blogai?
- Kaip įmanoma perkant galias (MW), nupirkti energiją (MWh)? Ir dar mažiausiomis sąnaudomis?
- Į „metinį galios aukcioną“ dalyviai teikia pasiūlymus dėl eksploatacijai būtinų pastoviųjų ir kintamųjų sąnaudų suminės viršutinės ribos nors konkuruoja dėl amortizacijos sąnaudų bei investicinės grąžos kompensacijos. Tai signalizuoja, kad verta investuoti į ypatingai naujus brangius gamybos šaltinius, kurie nereikalautų didelių eksploatacinių išlaidų, visiškai nekreipiant dėmesio, kad tokie sprendimai būtų itin brangūs ir išdidintų amortizacijos išlaidas bei investicinę grąžą. Vartotojai vis tiek apmokės?
- Prielaidų mažinti kainą galutiniam vartotojui nėra – visi gamintojai sieks pilno kaštų padengimo.